

חשיבותה של רצינות

א.

שעה שהגיש בן־גוריון לשר המשפטים ליועץ המשפטי של ה"ממשלה את כתב ערעורו על דרכי־עבודתה ומסקנותיה של ועדת השרים נתחם לגבי פרק זה של מולו חובה ושל יגיעה שאכי לה הרבה מזמנו והמלבושים. זי היתה יגיעה אשר הלכה והיגאה והצחקו סתו עליה סביב כל הימים האלה ושמו איתה למשל ולשינויה. קולות הגנאי ו"התובחה היו עולים הן מתוך חרדי המערכת ומכונות העופרת הרוחתה של עתוני הבוקר וה"ערב, והן מתוך קימורי בימות הפומנים של מועדוני הלילה; הן מהצהרות ושיחות־אינטרבו של אנשי־רוח והן מועדוים של שנים בעלי־נפש השואלים במרי שיתם איכה יפול אדס־דגול וחבר־יקר שהיה נערץ על כולנו. כשם שבן־גוריון לא נח ולא שקט עד ש"הבוא ערעורו לידו גמר כך לא חזר ולא שקטו גם המיטיחים ו"המלעיגים שלא הרלו מלחכרו שאותו ערעור אינו אלא צרור של קט יגבב ועיקר, תכליתו להבי עיר בערה חדשה.

שופר עיקרי של אועקה להי דיפתו וסיכולו של אותו טרעור צפוי היתה כסובן העתונות. ל"כ אורה אפשר היה אולי לשער כי דמיון, כי עתונות הפשית ועזה אשר כל השט איסדרים נמוסד ממשלתי מעורר אותה, בצדק, לתביעות חקירה ודרישות, לא תתיצב להגן, מראש ובלו כל הששיספק, על קדושת מעשיה של ועדת־שרים כנגד מי שטוען כי בידו להיכח שועדה זו לפי טיפלה כראוי בחומר שהיה ל"כ ניה או הסיחה דעתה מדברים שהיו יכולים להגיע אליה אילו ביקשה. אפשר היה לשער כי עתונות בעלת חוש בקורת חריף כמו שלנו היתה קמה לטעון שאם אשמה זו נכונה הרי שהמעוות שוכן במדרגה גבוהה שבה אסור שבעתים להניחו בלא בירור. עתונות ערה כל כך צריכה היתה לטעון לכאורה כי חשיבותו של בירור כזה — אף בלי כל קשר עם השאלה מי נתן את האזלחה — אינו מוטל בספק ולגבי ענין זה אין לטעון אפילו שהדברים כבר נבדקו בדיקה כלשהי.

אבל נניח לה לעתונות, לזכר תה יש לומר כי לא בכל יום היא מתיצבת כשומרת־המוות לה" דוף אהורנית כל התנכלית אל מה שמקובל על הרבים או על הרשות. עד כה נקטה העתונות שלנו עמדה כזאת רק בשעות תירום של עמידה בשער כשהיה ברור כי יש לנו עסק עם שונא ישראל הקם לערער ולהשיג על דברים שהם שורש חייה של ה"אומה, לא לשוא אחת חש לפ" עמים כי סערת ההתגייסות וה" החלצות הזאת נגד בן־גוריון יש בה משהו מרוח אותם ימים גדולים שבהם עמדנו כולנו לה" דוף כל צר ומתחבל.

ב.

היחלצות קנאית זו אין לה" שימה גם בקבלת השראה מיריבים פוליטיים של בן־גוריון. היא כ" גראה כולה באמת מוסר סהור. שכן אם להשראה ולעידוד הריחי יכולה לקבלם בשפע מאת רבים וכן טובים מבין חברי ממלכתו של בן־גוריון עצמו, בהם חברים נעלים מאוד, בהם שרים ואנשי צבוא, בהם שומרי גחלת וגוטרי ערכים מאו ומתמיד, כל אלה יחד נמנו וגמרו, כי עקשנותו של בן־גוריון שנטפל כעת אל ועדת השרים היא עקשנות התרנית וחובלנית ויש לעשות כל מה שבוהות אנוש כדי ליטול עוק צה כל אלה לא חדלו מלשדל ומלשכנע אותו, מלקרוא ויעודים של אועקה ומלשגר משלחות של חרדה, הם דאכו וזעפו, הם כאבו.

הם אפנו את ענין הערעור־הצפוי ברוש של פאניקה מתחדת ש" נעשתה רקע לכל הסתרות במ" לגת.

כל שעה שהיו ההרים ושומעים ספרי בן־גוריון שהוא לא יירתע מלעמוד על שלו, שכן מי שסבור שהיה עיוות־דין ואינו עושה מה שלא ידו, כדי "להוציא הצדק לאור", מועל בחובתו, — כל שעה שהיו שומעים זאת מפיו היו משרשים ידם מתוך יאוש. היה ברור כי פסוץ נבצר מהם להבין כיצד אין אדם כמותי מסוגל להתעלות מעל לדברים כאלה כשמביאים לפניו נימוקים כמו "שלוש ביות" ו"יקרה" ו"אחדות ואחוזה, התעלות, הת" עלות, קצת התעלות, — רק זאת ביקשו ממנו.

כמשך הזמן נעשו הידיעות והכתבות על "מאמצים ב" כפא" להניא את בן־גוריון ב" להגיש את החומר ליועץ המשפטי, ביוון שהדבר עשוי להזיק ליק" רתה של המפלגה וליקרתו של ראש הממשלה" לחם הוק למ" לגה ולצבור, דובריה וראשיה של מפלגה גדולה זו לא טרחו אפילו להסוות קמעה את נימוקי היקרה ושליס־הביית שבשיהם, אף כי ב" רור כי רק בגן עון יכולים נ" מוקים כאלה, שעה שהם קמים להיות תרים בפני תהליך משפטי, להתקיים בחינת ויהיו ערומים ולא יתבוששו, הכנות וגילוי־הלב בענין זה היו לנהלת הכלל.

ג.

המולה האידה זו של קולות "שא" וטענות שלוס־בית "יקרה" עיקר־צרימהה ועיקר־הטאה במק" רה זה נובעים מתוך היותה מת" חוללת בתהימיה של בעיה מש" פטיה, אבל פרט לכך אין בה חיודש, קולות כאלה ניסרו גם בעת פולמוס לגיטימי לכל־הדעות, שעה שקם בן־גוריון לבוא חשבון עם התנועה הציונית, קולו היה או הקול האחד שהעלה על סדר היום היהודי בעיה לאומית מ" סרית, אשר יום תקופת התהד" שות היסטורית ליה, היתה מרשה לעצמה לפסות עליה, אפשר ש" מותר לקרוא לו אריב מספר אחד של הציונות, אך למעשה קם הוא לבדו להגן על כבודה וכבוד תולדותיה של תנועה זו בקבעו כי אסור להם לדוגלים בה לשאת את שמה לשוא אם הם מנתקים אותה, לאחר קום המדינה, מעק" רון העליה שרק הוא יכול ל" הבזיל ביום בין ציוני ובין שאר יהודים שבתפוצות, רק קולו של בן־גוריון תבע את עלבונה של ציונית מידי הרואים בשיוי־נפש כיצד היא מידרדרת אל תחום הגרוטאות־ההיסטוריות שבו ער" כים ואמונות ומושגים מעלים אי" זוב רך ונוח של זחיחות דעת, ומוטב לשנות שם ולהחליף תכ" גם מלהניה להם שיימו את הייהם ואת נתיבם כשקרים מוס" כמים.

אמנם כיום חורה ונשתררה בת" חום זה תחושת רוחה של אין" מחירי אך הדים של אותה בהלה שהטיל בן־גוריון עולם נשמעים מפעם לפעם, וכך מצאנו לפני חדשים אחדים, בראיון שערך כ" תב, "מעריב", רפאל בשן, עם משה שרת, שאלה ששאל המראיין את יו"ר ההנהלה הציונית: מה בפיו לענין התקפותיו הנודעות של בן־גוריון על הציונות? תשובתו של שרת סיכמה את הענין כולו ב" חמצית למופת, "עם פרישת בן־גוריון — כך אמר — נפסק פולמוס עקר וטרדני בנושא זה שונתווה לו משקל מיוחד עקב היות אחד מבני הפלוגות ראש ממשלת ישראל בכבודו ובעצמו". כך לגבי ערכו של הפולמוס "צ" מה ואילו בענין שורש יחסו השליי של בן־גוריון לציונות הטיב משה שרת להוסיף ולהס" ביר כי "שרשו של יחס זה הוא

יותר בפסיכולוגיה מאשר בהגיון, אבל לא הייתי חפץ לעסוק עתה בפסיכואנליזה". דברים אלה נראו — כפי שמסר חבר — כל כך קולעים ונכונים עד שהם לא עררו שום הערת הסתייגות משהם צד. נסאיר נא איהם גם הפעם כמו שהם.

ד.

למעשה לא הכאתי ענין זה שלעיל אלא כדי להוסיף ולהעיר כי אם נשים אל לב שגם בתקופת בן־גוריון נתקבל פולמוס כמו זה שלעיל במורת־רוח, הרי על אחת כמה וכמה שוויה התעקשות שלה, ביחוד בענין פורמאלי כמו ניהל תקין אי לא תקין של ועד דת שרים מסוימת וצדקתן אי איצדקתן של מסקנות מסוימות שלה, להיראות עקרה ומסרדנית ומוותרת כיום, שכן האקלים כ" יום הוא באמת שונה משהיה.

עוד לפני שנה ומשהי, בעת הילופי המשמלות, הורגש מה רבה הכמיהה לסגנון חיים דחוף פחות, מתוח פחות, להימנעות מהעמדת שאלות על הודן, לדרכי ניסוח ודרכי עיון עקיפים יותר, גמישים יותר.

היו שטענו אפילו כי שינוי כגון זה עשוי להולל תמורה אפ" לי ביחסן של מדינות ערב אל" נה, ועל אחת כמה וכמה יש בו כדי לפתור בעיות של היינו פני" מה. תקוות אלה, במידה שהן הופכות מרובה, אינן עתידות א" לי להתקיים במלואן בזמן הקרוב, התקופה אולי עוד לא הוכשרה על לכך, עוד היא כולה עומדת על הודיה, ואף על פי כן אין ספק ש" היתה רוח אחרת מסביב, והעם היושב בציון כאילו שמה להרגיש שלא כל השאלות הן שאולות הייסודיות ועם רבות מהן אפשר לבוא לעמק השווה, גם בחיי ה" מפלגה השלטת חלו תמורות מ" סוימות בדרכי גישה אל בעיות, של המפלגה או של כלל הצבור, ובדרכי הטיפוח בהן. הקשיים רבים כמובן אבל הם מסוג אחר, הם כאילו נובעים כיום לא מזוך מאמצי הבקעה בתוך הסבך, אלא מתוך מאמצי היחלצות מתוכו יחד עם הבעיות כמו שהן. עד שנרמה לפעמים שעיטר העמל הוא לא עמל התמודדות עם הבע" יות פנים אל פנים, אלא בעיקר טריה שחרורן וניתוקן מן הקוצים והברקנים של הסבך המחזיק בשולו מעליותן.

אין אני מתכוון בכך לפש" רנות" והגני מודה ומתוודה כי ייצר זה של ביקוש פשרה קרוב לי יותר מקיצוניות של יקוב הדין, אינו סבור גם כי ראש הממשלה הנוכחי עיקר כוחו הוא כשרון הפשרה אף כי מקובל כיום, ביחוד בתונים שמהויץ לי מפלגתו, למנות בו תכונה זו חן נזיפה של חביבות סלחנית, עיקר כוחו הוא בנכונות להסתי" שכם לכל עול ולכל תפקיד כפוי טובה ולעמול בפרך כדי ליישר הדורים, ולו גם דרך, ארעי, מתוך אמונה, שאינה מופרכת תמיד, כי גם צוקי שלעים שברדך אפשר לרכך על ידי מנע אישי וטפחות על כתף ברוח עממית ובסבלנות, כוח זה הוא דבר גדול, ואל על פי כן גדמה שהנהגת המפלגה השלי" סת וחבריה בהנהגת המדינה פוע" לים כיום כמו בתוך שטח שאפי" שריות התימרון והעקיפה שבו נראות להם רבות יותר משהן במציאות.

רק באקלים כזה, — אם ניטול דוגמה אחרונה מן ההוי המפלג" תי — יכלו למשל ראשי מפלגת גדולה ואחראית להסכים פתאום כי מה שהיה כלול עד עתה ב" מצע כ"צו עלייו" הוא העבר ענין שאפשר להסית את הדעת ממנו בלי להעבירו, לצורך הור" דה מסדר היום, במוסדות שאיש" רוחו העמידו אותו כאחד העיק" רים, אין אדם צריך להיות חסיד שיסת הבחירות האזוריות — ר" כותב השורות הללו אינו נמנה עד עתה עם תומכיה המובהקים של שיטה זו — כדי לתהות על נוהל זה שאין לו הסבר, אכן, מה שאירע לו לצורהעליון הנ"ל מעיד כמה פחת כיום משקלם של דקדוקי ענות פורמאליים ר כמה עלה משקלם של ערכים צרוטים שנועדו לרשת את מק" ממ, רצינותם של ערכים לעולם אינה מוטלת בספק וכשהללו מוב" שחים שוב אין ליחס רצינות מופרזת לסעיפים־טכניים של דר" כי ביטול של צו שהיה עליון, או, אם נחזור לענינו, לדרכי נוהל או אי נהל של ועדה מסוי" מת שהכרים יקרים ישבו בה ועי" נו בחומר והרצו דין והזקה עלי" הם וכזו, ומה יכול כאן להיות לא בסדר?

ה.

קשה לו לבן־גוריון, אך מוס של רצינות לא־מרוסנת שבו הוא ב" עוכריו, שכן מעולם אין רצינותו מבחינה בין עיקר וטפל, אותה מידה של כובד ראש טרדני ר עקר שיש בו עכשו, כשהוא נס" פל אל ועדת השרים, היתה בו גם שעה שחחר להגשמת מסרות חורצות גורל הארץ והעם, אלה שממבירים לו עכשו, למשל, שהמפלגה אסנם דגלה בשינוי שיטת־הבחירות, אך איש לא השב על כך ברצינות, צריכים היו לדעת מראש שהוא לא יבין מה הם סחים, יתר על כן, אפשר לומר בודאות גמורה כי גם לגבי כמה ענינים שבצבר, ואף ביחס לכמה דברים שקבעו את מהלך תולדו" תינו, — כגון בזמן העמדת עיף הריבונות המדינית כמטרה דחי" סה ומדינית, — לא היתה מידת ההתכוונות הרצינית שלו ושל כמה וכמה מבין חבריו שה בדיוק, לא הכל חושבים על הכל במידה שזה של רצינות, אך רוב דברים מתגשמים הודות למי שחושב עליהם ומתכוון אליהם ברצינות רבה יותר מן השאר.

מסרים כי בפנייתו אל שר המשפטים והיועץ המשפטי של הממשלה מבקש בן־גוריון לבדוק אם מסקנותיה של ועדת השרים נגזלו שלה "תואמים הצדק וה" אמת ותוקי המדינה" יצדק כי זו באמת דרישה נלענת ונפסדת, אך ביוון שהמבקש מתכוון לכך, כדרכו, בכל הרצינות, הרי יתכן כי כבר עכשו נגור שפרק זה עתיד להימנות עם הנכונים יה" אמיצים בסיפור־היון ולהיכר ב" בית הימים כשיעור־לדוגמה בהל" כות מילוי היכה פנימית בלי חת ובלו רהיעה מסני כל וכל.

נתן א.